

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Кафедра ботаніки

ЗАТВЕРДЖЕНО

Директор з науково-педагогічної і

навчальної роботи та рекрутації

проф. Фірилюк С. В.

посвідчення

2015 р.

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

РОБОЧА ПРОГРАМА

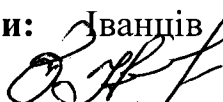
вибіркової навчальної дисципліни

підготовки магістра

спеціальності 8.04010201 «Біологія»

Луцьк – 2015

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Методика викладання біологічних дисциплін у вищих навчальних закладах» для студентів денної форми навчання спеціальності 8.04010201 «Біологія». – 30 серпня 2015 року. – 13 с.

Розробники: Іванців О.Я., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри ботаніки

Рецензент: Дмитроца О. Р., кандидат біологічних наук, доцент кафедри фізіології людини і тварин

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри ботаніки

протокол № 1 від 26 серпня 2015 р.

Завідувач кафедри: (Волгін С.О.)

Робоча програма навчальної дисципліни

схвалена науково-методичною комісією біологічного факультету

протокол № 2 від 13. 10. 2015 р.

Голова науково-методичної

комісії факультету

 (Дмитроца О. Р.)

Робоча програма навчальної дисципліни

схвалена науково-методичною радою університету

протокол № 2 від 21. 10. 2015 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів: 3	0401 природничі науки 8.04010201 біологія	за вибором
Модулів: 2	біологія	Рік підготовки: 5
Змістових модулів: 2		Семестр: 9
Загальна кількість годин: 90		Лекції : 20 год. Практичні: 10 год
Тижневих годин (для денної форми навчання):	магістр	Самостійна робота: 54 год
Аудиторних: 2		Консультації : 6 год.
самостійної роботи: 4		Форма контролю: <u>екзамен</u>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Методика викладання біологічних дисциплін у вищих навчальних закладах» є ознайомлення із сучасними методиками викладання дисциплін у вищій школі, формування і вдосконалення професійних якостей і вмінь студента-магістра, методологією розробки методичних матеріалів до викладання біологічних дисциплін та формування вмінь щодо проведення всіх форм занять і контролю.

Основними завданнями є оволодіння професійними знаннями не тільки на теоретичному, але й на технологічному рівнях, свідомо конструювати педагогічний вплив на вихованця, прогнозувати його наслідки й ефективність результату.

У процесі вивчення курсу студенти повинні :

Знати:

- основні тенденції та перспективи розвитку вищої освіти в Україні;
- вимоги до організаційно-правового забезпечення вищої освіти;

- місце і роль методів викладання біологічних дисциплін та інноваційних технологій навчання;
- основні принципи комп'ютерної підтримки навчального процесу;
- теоретичні основи формування професійної культури сучасних спеціалістів;
- принципи педагогічної майстерності викладача: питання теорії і практики;
- зміст самостійної роботи студентів: сутність, організація, питання контролю.

Вміти:

- характеризувати основні елементи системи та змісту вищої освіти в Україні;
- аналізувати та приймати рішення щодо критеріїв якості навчання та діагностики знань;
- визначати основні параметри інформаційних ресурсів навчального процесу;
- ставити і вирішувати завдання з проблем самоактуалізації особистості;
- обґрунтовувати основні аспекти педагогічного спілкування.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ (ЗМ) 1. Система, зміст вищої освіти в Україні

Тема 1. Тенденції та перспективи розвитку й удосконалення підготовки фахівців в умовах формування європейського освітнього простору. Удосконалення методів і форм організації навчання. Порівняльний аналіз систем вищої освіти України та розвинених країн світу. Система, мета і зміст вищої освіти в Україні. Демократизація як освітній принцип. Суспільна значущість гуманізації навчального процесу.

Тема 2. Рівні акредитації сучасних вищих закладів освіти. Процес навчання та його психолого-педагогічні основи. Функції викладача. Поняття педагогічної діяльності; її структура. Мотив педагогічної діяльності. Сутність і

особливості педагогічної діяльності (педагогічні уміння, функціональні компоненти педагогічної системи). Педагогічна майстерність і особистість педагога.

Тема 3. Організаційно-правове забезпечення вищої освіти. Сутність і класифікація форм організації навчання. Інші організаційні форми навчання (професійний тренінг та його етапи).

Тема 4. Методи викладання біологічних дисциплін та інноваційні технології навчання. Комп'ютерна підтримка навчального процесу (аналіз комп'ютерних програм, організація навчання із застосуванням комп'ютера). Властивості комп'ютерних програм. Комп'ютерне навчання студентів у мережі Internet (основні завдання і роль викладача для здійснення студентам допомоги в оволодінні знаннями Internet).

Тема 5. Методи навчання. Типологія методів навчання. Засоби навчання. Принципи модульної технології. Дистанційні технології навчання.

Критерії та норми оцінки знань і вмінь. Критерії якості навчання (різновиди контролю: модульний, тестовий, рейтингове оцінювання навчальних досягнень студентів). Діагностування й оцінювання знань, умінь та навичок студентів (різновиди контролю: модульний контроль, тестовий контроль: види тестів, технологія створення тестових завдань, вимоги до тестових завдань, переваги і недоліки тестового контролю. Класифікація тестів, організація тестового контролю).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ (ЗМ) 2. Науково-методичне забезпечення навчального процесу.

Тема 6. Самостійна робота студентів (основні напрями): сутність, організація, контроль; основні функції самостійної роботи. Види самостійної роботи. Самостійна робота студента під час лекцій. Недоліки в організації самостійної роботи студентів.

Тема 7. Виховання та навчання як єдиний цілісний педагогічний процес. Педагогічна техніка. Критерії майстерності використання педагогічної техніки. Майстерність невербальної поведінки педагога.

Тема 8. Основи техніки саморегуляції в професійній діяльності педагога. Майстерність професійно-педагогічного мовлення. Техніка мовлення педагога як необхідна передумова словесної дії. Значення дихання для мовця. Голос як дієвий компонент мовлення. Дикційна й орфоепічна чистота мовлення: вимоги до дикції, володіння фонетичним диханням, удосконалення професійних характеристик голосу. Інтонаційна та образна виразність педагога, засоби її досягнення: функції інтонації, її складові; чинники, що визначають характер інтонації; засоби інтонаційного увиразнення мовлення, наголос як засіб виразності мовлення; виразність мовлення і структурно-інтонаційна організація тексту; логічна та емоційна виразність; міміка і жести як компоненти виразності.

Тема 9. Формування професійної культури сучасних спеціалістів. Професійне самовиховання педагога. Педагогічний контакт як досягнення взаєморозуміння, спільних поглядів і взаємодії у вирішенні педагогічних завдань. Рольові позиції педагога у контакті.

Тема 10. Самоактуалізація особистості. Педагогічне спілкування як діалог. Стилi і моделі педагогічного спілкування як вияв характерних особливостей взаємодії. Моделі спілкування педагога. Майстерність спілкування в процесі лекційного викладу матеріалу. Монолог як прихований діалог.

4. Структура навчальної дисципліни

Таблиця 2.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Пр.	Конс.	Сам. роб.
1	2	3	4		5
Змістовий модуль 1. Загальна методика викладання біології					
Тема 1. Тенденції та перспективи розвитку й удосконалення підготовки фахівців в умовах формування європейського освітнього простору.		2			5

Тема 2. Рівні акредитації сучасних вищих закладів освіти.		2			5
Тема 3. Організаційно-правове забезпечення вищої освіти.		2	2		5
Тема 4. Методи та інноваційні технології навчання.		2	2	2	6
Тема 5. Методи навчання. Критерії якості навчання		2	2	2	5
Разом за змістовим модулем 1	46	10	6	4	26
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Науково-методичне забезпечення навчального процесу.					
Тема 6. Самостійна робота студентів (основні напрямки)		2	2		8
Тема 7. Виховання та навчання як єдиний цілісний педагогічний процес.		2			5
Тема 8. Основи техніки саморегуляції в професійній діяльності педагога.		2	2		5
Тема 9. Формування професійної культури сучасних спеціалістів біологів		2		2	5
Тема 10. Самоактуалізація особистості. Педагогічне спілкування як діалог.		2			5
Разом за змістовим модулем 2	44	10	4	2	28
Усього годин	72	20	10	6	54

5. Теми практичних занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Аналіз навчальних планів зі спеціальності «Біологія» за ОКР «бакалавр», «спеціаліст»	2
2	Аналіз типових та робочих навчальних програм з біологічних дисциплін у вищій школі	2
3	Методика проведення лекції у вищих навчальних закладах. Написання конспекту лекції.	2
4	Методика проведення лабораторного (практичного) заняття з	2

	біологічної дисципліни.	
5	Діагностика правильності засвоєння студентами знань. Критерії оцінювання навчальних досягнень	2
	Разом	10

6. Самостійна робота

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Тенденції та перспективи розвитку й удосконалення підготовки фахівців	5
2	Методи та інноваційні технології навчання.	6
3	Методи навчання. Критерії якості навчання	5
4	Оцінювання навчальних досягнень студентів	5
5	Самостійна робота студентів	5
6	Самоактуалізація особистості. Педагогічне спілкування.	5
7	Педагогічна майстерність і особистість педагога.	5
8	Професійний тренінг та його етапи	5
9	Дистанційні технології навчання.	5
10	Види самостійної роботи. Стилi і моделі педагогічного спілкування як вияв характерних особливостей взаємодії.	8
	Разом	54

7. Методи та форми навчання

Методи навчання:

- інформаційно-рецептивний;
- пояснювально-ілюстративний;
- практичний.

9. Форма підсумкового контролю успішності навчання – *екзамен*.

Питання для підсумкового контролю.

1. Основні тенденції розвитку ступеневої педагогічної освіти у Західній Європі.
2. Національне виховання сучасного студентства.
3. Концепція педагогічної освіти в Україні.
4. Шляхи формування готовності фахівців до професійно-педагогічної діяльності.
5. Формування педагогічної спрямованості у студентів
6. Підготовка до наукової діяльності.
7. Підготовка до педагогічної діяльності.
8. Технологія проблемного навчання у вищому навчальному закладі.

9. Становлення ступеневої педагогічної освіти в Україні.
10. Інновації у світовій педагогіці.
11. Педагогічна творчість: досвід, проблеми.
12. Гуманізація вищої педагогічної освіти.
13. Педагогічна підготовка у педагогічному університеті за кордоном (з досвіду роботи).
14. Проблеми вищої педагогічної школи у спадщині видатних українських вчених.
15. Сучасні інформаційні технології навчання.
16. Педагогічна діяльність та проблема підготовки учителів
17. Технологія дистанційного навчання.
18. Історія становлення магістратури в Україні.
19. Позааудиторна виховна робота у вищому навчальному закладі.
20. Організаторська діяльність викладача вищого навчального закладу.
21. Організація самостійної роботи студентів у вищому навчальному закладі.
22. Модульно-рейтингова система навчання у вищому навчальному закладі.
23. Кредитно-рейтингова система навчання у вищому навчальному закладі.
24. Педагогічні основи виховної діяльності громадських організацій у вищому навчальному закладі.
25. Наукові основи куратора академічної групи.
26. Соціальна адаптація студентів першого курсу.
27. Педагогічний професіоналізм викладача ВНЗ.
28. Болонський процес і вища педагогічна школа.
29. Формування здорового способу життя студентів.
30. Система підготовки майбутніх учителів до оволодіння технікою взаємодії зі студентами.
31. Педагогічна діагностика в роботі куратора академічної групи.
32. Технологія формування лекторської майстерності майбутніх учителів.
33. Технологія особистісно зорієнтованого навчання у вищому навчальному закладі.
34. Інтерактивні методи навчання у вищому навчальному закладі.
35. Тестування як метод оцінювання знань, умінь, навичок студентів.
36. Наукова організації праці студента.
37. Студентське самоврядування як засіб формування педагогічної культури.
38. Сучасні технології навчання.
39. Досвід використання ігрових технологій у вищій школі.
40. Форми організації навчання у вищому навчальному закладі.
41. Мовленнєва культура викладача вищого навчального закладу.
42. Сучасні дидактичні концепції освіти.
43. Педагогічні інновації у вищих навчальних закладах.
44. Мотивація організації навчального процесу у вищій школі.
45. Самовиховання та самоосвіта у системі підготовки майбутнього педагога.
46. Методика проведення практичних занять з педагогічних дисциплін.
47. Комунікативна культура викладача ВНЗ.
48. Інтеграційні процеси у Європейському освітньому просторі.
49. Методи викладання у вищій школі.
50. Критерії навчальних досягнень студентів.

10. Методи та засоби діагностики успішності навчання

1) усні опитування; 2) письмові роботи; 3) іспит.

Розподіл балів, які отримують студенти

Таблиця 3

Поточний контроль (мах = 40 балів)										Підсумковий контроль екзамен (мах = 60 балів)	Загальна кількість балів
Модуль 1										Модуль 2	
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10		
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	60	100

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C		
67 -74	D	Задовільно	
60 - 66	E		
1 – 59	Fx	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

Критерії оцінювання

Усні відповіді оцінюються за такими критеріями:

1 бал – відповідь поверхнева на основі прочитаної лекції; відповідь хаотична, фрагментарна; відтворення заученого матеріалу без усвідомлення його суті; розуміння і розкриття лише окремих позицій.

2 бали – відповідь чітка, структурована, логічна; включає узагальнені, систематизовані позиції; побудована на основі матеріалу лекції та кількох підручників; аргументоване посилання на додаткові наукові джерела, спеціальну

літературу, власні наукові доробки; наведення власних прикладів; порівняльний аналіз.

Практичні навички (виконання практичної чи лабораторної роботи) оцінюються за результатами виконання робіт. Максимальна кількість балів за виконання роботи – *1 бал*. Загалом за усі практичні роботи – *5 балів*. Практична робота може бути оцінена, якщо студент виконав всі завдання, оформив роботу, зробив висновки.

Підсумковий контроль – екзамен. Оцінювання знань студентів здійснюється за результатами письмового екзамену.

У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажання підвищити рейтинг, студент складає екзамен у формі *усного опитування*. При цьому на іспит виноситься *60 балів*. Для отримання екзамену потрібно набрати не менше 60 балів за 100-бальною шкалою. У відомості та індивідуальному навчальному плані студента в графі «оцінка за національною шкалою» робиться відповідний запис.

11. Методичне забезпечення

О.Я. Іванців Методика викладання біології. Лабораторний практикум для студентів III курсу біологічного факультету / Луцьк: Ред.-видав. відділ „Вежа” ВНУ імені Лесі Українки, 2012. – 36 с.

О.Я. Іванців Методика викладання біології. / Луцьк: Ред.-видав. відділ „Вежа” ВНУ імені Лесі Українки, 2009. – 32 с.

Іванців О.Я., Машевська А.С. Журнал виробничої педагогічної практики за освітньо-кваліфікаційним рівнем „Спеціаліст” (для студентів денної та заочної форм навчання) - Луцьк: СЛУ імені Лесі Українки, 2013. – 72 с.

13. Список джерел

Основна література:

1. Беляєв Ю.І., Мішуков О.В. Болонський процес. Хрестоматія - Херсон: Видавництво ХДУ, 2005. – 276 с.
2. Вища освіта України і Болонський процес: навч. посіб. / [Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Слєпкота М.Ф. та ін.] ; за ред. В.Г. Кременя. – Тернопіль:

Навчальна книга, 2004. – 384с.

3. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
4. Гуржій А.М. Засоби навчання : навч. посіб. / Гуржій А.М., Жук О.Ю., Волинський В.П. – К.: ІЗМН, 1997. – 208 с.
5. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навч.посібник. – К.:Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.
6. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посібн. – К.: Академвидав, 2006. – 352 с.

Додаткова література:

1. Загальна методика навчання біології: навч. посібник / [І.В. Мороз, А.В. Степанюк, О.Д. Гончар та ін.] ; за ред. І.В. Мороза. – К.: Либідь, 2006. – 592 с.
2. Литвин О.Г., Мележик В.П., Іванова Т.В. Елементи нових технологій при вивченні фундаментальних дисциплін у вищих навчальних закладах // Нові технології навчання. – 2000. – вип. 25. – С. 12-18.
3. Пономарева И.Н. Общая методика обучения биологии: Учеб. Пособие для студ пед.вузов / И.Н.Пономарева, В.П.Соломин, Г.Д.Сидельникова; Под ред. И.Н.Пономаревой. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 272 с.
4. Сучасні проблеми методичної та педагогічної підготовки вчителів природничих дисциплін // Матеріали наук.-практ. конф. – К.: ЗАТ «Неотес», 2003. – 208 с.
5. Козленко О.Г. На урок біології з комп'ютерним курсом „Открытая биология 2.5“ / О.Г. Козленко // Біологія. – 2004. – №26 (350), травень. – С. 20–24.
6. Козленко О.Г. Ресурси Інтернет – учителям біології та хімії / О.Г. Козленко // Біологія. – 2003. – №8 (260), лютий. – С. 21–24.